

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskanslitet.se

Yttrande över promemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har fått möjligheten att svara på remiss av promemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/03373).

SUHF anser att det är positivt att det inrättas ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare som består av en nationell struktur för kompetensutveckling och ett nationellt meriteringsystem som knyts till den befintliga karriärstrukturen. Den tydligare struktur för kompetensutveckling och meritering som ett nationellt professionsprogram innebär kan skapa förutsättningar för att på sikt stärka lärarkårens sammantagna undervisningskicklighet, öka läraryrkets attraktionskraft, stärka skolprofessionernas ställning och främja en skola byggd på vetenskaplig grund.

SUHF har dock ett antal kritiska synpunkter på det förslag som presenteras i promemorian, och anför följande:

Lärosätenas roll

Sammansättningen av rådet för professioner i skolväsendet

Promemorian beskriver övergripande professionsprogrammets struktur och grundläggande principer för implementeringen av programmet. Programmets utformning och innehåll preciseras inte närmare. Istället avser regeringen att ge *Rådet för professioner i skolväsendet* en central roll i utformningen av professionsprogrammet. Rådet skall inrättas som ett särskilt organ inom Skolverket och föreslås bestå av tretton ledamöter. Majoriteten av dessa (sju ledamöter) företräder professionen (dvs lärare, förskollärare och rektorer). Tre ledamöter företräder huvudmännen, två ledamöter universitet och högskolor, och en ledamot företräder Skolverket.

SUHF anser att det är positivt att skolans professioner ges ett stort inflytande över programmets utformning och innehåll. SUHF vill dock understryka vikten av att landets lärosäten garanteras ett reellt inflytande över den del av rådets arbete som rör den nationella strukturen för kompetensutveckling. Rådet ska enligt promemorian identifiera vilka kompetenser som kännetecknar yrkesskickliga lärare/förskollärare/rektorer samt vilken kompetensutveckling som behövs för att utveckla dessa kompetenser. Detta är arbetsuppgifter där lärosätenas perspektiv bör tas tillvara. Lärosätena bör också involveras i såväl utformning som genomförande av de kompetensutvecklingsinsatser som rådet anser behövs.

Den föreslagna sammansättningen av Rådet för professioner i skolväsendet riskerar att inte fullt ut tillvarata den kompetens som landets universitet och högskolor besitter. SUHF anser därför att lärosätenas representation i Rådet för professioner i skolväsendet behöver stärkas och att universitet och högskolor bör ha lika många ledamöter som landets skolhuvudmannarorganisationer.

SUHF vill i detta sammanhang lyfta fram det Nationella vårdkompetensrådet, vars uppdrag delvis liknar det som Rådet för professioner i skolväsendet förväntas ha.¹ I Nationella vårdkompetensområdet har akademien en reell representation som motsvarar dess kompetens inom området.

Framtagande av struktur för samverkan mellan Skolverket och lärosäten

I promemorian föreslås att Skolverket ska "ansvara för att ta fram en struktur för samarbetet mellan myndigheten och universitet och högskolor som syftar till att utveckla insatser inom den nationella strukturen för kompetensutveckling".

Givet att Skolverket är den myndighet som har det övergripande ansvaret för professionsprogrammet är det rimligt att myndigheten också har ett övergripande ansvar för att se till att samsamarbetsstrukturer kommer på plats. SUHF menar dock att lärosätena bör beredas möjlighet att aktivt medverka i utformningen av samsamarbetsstrukturen, och föreslår därför att skrivningen ska lyda "Skolverket ska ansvara för att i dialog med universitet och högskolor ta fram en struktur för samarbetet."

Professionsprogrammets koppling till den befintliga akademiska karriär- och examensstrukturen

Enligt promemorian bör den nationella strukturen för kompetensutveckling bland annat bestå av ett fördjupande utbud av poänggivande högskolekurser som med tiden kan leda till att en lärare, förskollärare eller rektor når en masterexamen i didaktik, ämnesdidaktik eller skolledarskap.

Redan i det befintliga utbildningsutbudet finns det kurser som på ett eller annat sätt skulle kunna ingå i kompetensutvecklingsinsatser och leda till en relevant examen. Eftersom utbildningsutbudet kan komma att anpassas till de kompetensutvecklingsbehov som identifieras i rådets analys vill SUHF understryka vikten av att utbildningsutbud och meriteringsnivåer knyts till den akademiska karriär- och examensstrukturen med nivåerna kandidat, magister, master, licentiat och doktor.

Lärosätenas erfarenhet av att bedöma undervisningsskicklighet bör tas tillvara

Ett av kriterierna för att kvalificera sig för nivån "meriterad" är "undervisning av hög kvalitet". Grunderna och formerna för dessa bedömningar är endast vagt beskrivna i promemorian och rådet för professioner i skolväsendet tycks få i uppgift att utforma dessa. SUHF vill understryka att lärosätenas erfarenhet av att – exempelvis inom ramen för VFU-kurser – bedöma undervisningsskicklighet och hur undervisning grundar sig i vetenskap och beprövad erfarenhet här bör tas tillvara.

Lärares deltagande i forskning bör räknas som kompetensutveckling och ligga till grund för meritering

I promemorian presenteras i avsnitt 6.3 ett antal särskilt kvalificerade arbetsuppgifter (utöver undervisning) som i sig är kompetensutvecklande för de personer som genomför dem och således ska kunna ligga till grund för meritering. Som exempel på sådana arbetsuppgifter nämns arbetslagsledare/ämneslagsledare och VFU-handledare, vilket enligt SUHF är positivt. SUHF föreslår att även lärares delta-

---

¹ Nationella vårdkompetensrådet är ett rådgivande organ under Socialstyrelsen som ska bidra till en god planering av vårdens kompetensförsörjning. [Om rådet - Nationella vårdkompetensrådet \(nationellavardkompetensradet.se\)](http://om.radet.se)

gande i forskning ska betraktas som en meriteringsgrundande kvalificerad arbetsuppgift. Genom försöksverksamheten med samverkan kring praktikinära forskning (ULF) som har pågått sedan 2017 har skolprofessionernas förutsättningar att medverka i forskning stärkts väsentligt. Regeringen har aviserat att ULF ska permanentas och inom sektorn pågår, i dialog med bland andra skolhuvudmännens organisationer, arbete med att förbereda för en permanent organisering av ULF från 2025. Att lärares, förskollärares och rektorers medverkan i forskning ska räknas som meriteringsgrundande är, menar SUHF, en självklarhet.

Läraryftet bör inte ingå den nationella strukturen för kompetensutveckling

Som beskrivs i promemorian är det s.k. Läraryftet behörighetsgivande fortbildning, men föreslås ändå kunna ingå i den nationella strukturen för kompetensutveckling. SUHF bedömer att professionsprogrammets trovärdighet och status stärks om det fokuserar på den kompetens- och karriärutveckling som sker efter den behörighetsgivande utbildningen. SUHF föreslår därför att Läraryftet inte inkluderas i den nationella strukturen för kompetensutveckling.

Relationen mellan stegen "meriterad" och "särskilt meriterad" är problematisk

Regeringen föreslår att det ska införas två meriteringsnivåer, "meriterad" och "särskilt meriterad". SUHF stöder förslaget att inrätta två meriteringsnivåer och befarar att fler nivåer hade blivit för komplicerat och resurskrävande att hantera. SUHF menar emellertid att relationen mellan de två meriteringsstegen är oklar. Enligt promemorian behöver en lärare eller förskollärare inte vara "meriterad" för att bli "särskilt meriterad", och det är också möjligt att bli "särskilt meriterad" utan att det ställs krav på dokumenterad erfarenhet av undervisning i förskolan eller ungdomsskolan. För steget "särskilt meriterad" krävs en licentiat- eller doktorsexamen, och kravet på erfarenhet från undervisning i skolan kan ersättas med erfarenhet från undervisning på högskolan (dock specificeras inga särskilda krav på hur mycket undervisning i högskolan som krävs). Eftersom professionsprogrammet ska ställa lärares undervisningskicklighet i centrum och bidra till karriärutveckling ifrågasätter SUHF att de två meriteringsnivåerna på det här sättet hålls isär. SUHF värdesätter det erkännande regeringen fäster vid en licentiats- och doktorsexamen men finner det orimligt att en lärare eller förskollärare ska kunna utses till särskilt meriterad utan att ha undervisat i någon av skolväsendets skolformer.

De ämnesmässiga villkoren för steget "särskilt meriterad" bör ändras

Enligt promemorian ska det krävas en licentiat- eller doktorsexamen som avser *ämnesdidaktik eller ett ämne som helt eller huvudsakligen kan hänföras till ett undervisningsämne* inom skolväsendet eller inom det specialpedagogiska ämnesområdet för att bli "särskilt meriterad". SUHF anser visserligen att det är bra att det högsta karriärsteget knyts till den högsta akademiska utbildningsnivån, det vill säga forskarnivån. Däremot är SUHF kritiskt till den insnävning av ämnesområden som görs. Dels har lärosäten olika benämningar på sina forskarutbildningsämnen och det är inte alltid självklart vad som ska klassas som till exempel "ämnesdidaktik", dels finns betydligt fler ämnesområden som är högst relevanta för skolan och lärarrollen, där en examen i dessa ämnen kan ge stort bidrag till skolans verksamhet. Exempel på sådana ämnesområden är pedagogik, inlärningspsykologi, och organisation och ledarskap. Därför bör kravet på ämnesområde (utöver undervisningsämne i skolan) antingen ändras till "ämne med relevans för skola eller lärargärningen", eller det övergripande SCB-klassade området "Utbildningsvetenskap" vari till exempel både ämnesdidaktik och specialpedagogik ingår, eller så bör listan på specifika ämnesområden göras längre och omfatta fler relevanta ämnen.

Avslutningsvis

Sammanfattningsvis anser SUHF att de kritiska synpunkter som diskuterats i detta yttrande i stor utsträckning, och på sikt, kan avhjälpas genom att professionsprogrammet tydligt knyts samman med det system av grundläggande lärarutbildning, fortbildning, forskarutbildning och forskning som – ofta i samverkan med profession och skolhuvudmän – bedrivs vid landets lärosäten. Därför förordar SUHF exempelvis att meriteringsnivåerna tydligt knyts till den akademiska karriär-och examensstrukturen och att medverkan i praktikinära forskning kan utgöra en del av skolprofessionernas kompetensutveckling. Därigenom stärks också kopplingen mellan den samhälleliga ambitionen om en skola byggd på vetenskaplig grund, skolhuvudmännens kvalitetsarbete och de enskilda förskolläraernas, lärarnas och rektorernas professionsutveckling.

Utöver de synpunkter som anges i detta yttrande hänvisar vi till vad våra medlemmar anför i sina yttranden.

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
Generalsekreterare